

Ciljni raziskovalni program »Naša hrana, podeželje in naravni viri« v letu 2022

Naslov raziskovalnega projekta: Strokovna izhodišča ter smernice za gospodarjenje z gozdovi na hudourniških območjih

Poročilo izsledka 4.1

Deležniki ter njihove pristojnosti in interesi pri gospodarjenju z gozdovi na hudourniških območjih

Posodobljena izdaja

Pripravila: dr. Urša Vilhar, mag. Jože Papež

Gozdarski inštitut Slovenije, 2025

Kolofon

Naslov publikacije: Deležniki ter njihove pristojnosti in interesi pri gospodarjenju z gozdovi na hudourniških območjih

Posodobljena izdaja

Avtorja / Authora: dr. Urša Vilhar, mag. Jože Papež

Sodelavci pri raziskavi: dr. Aleksander Marinšek, dr. Primož Simončič, Erika Kozamernik, dr. Jaša Saražin

Ključne besede: deležniki, pristojnosti, hudourniki, hudourniška območja, gozd

Kraj izdaje: Ljubljana

Založil / Published by: Gozdarski inštitut Slovenije / Slovenian Forestry Institute

Leto izdaje dokumenta: 2025

Cena: brezplačno / free

Publication title: Stakeholders and their responsibilities and interests in forest management in torrential areas

Keywords: stakeholders, responsibility, interest, torrent areas, forest

DOI 10.20315/gis010

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna licenca.

Financerji raziskave: Projekt CRP Strokovna izhodišča ter smernice za gospodarjenje z gozdovi na hudourniških območjih financirata Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) ter Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS)

.....

Predlagano citiranje: Vilhar U., Papež J. 2025. Deležniki ter njihove pristojnosti in interesi pri gospodarjenju z gozdovi na hudourniških območjih. Gozdarski inštitut Slovenije, Ljubljana, 11 str.

Kazalo vsebine

4.1 Deležniki ter njihove pristojnosti in interesi pri gospodarjenju z gozdovi na hudourniških območjih	4
Viri	11

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Skupine deležnikov v kontekstu gospodarjenja z gozdovi na hudourniških območjih	5
Preglednica 2: Deležniki na področju gozdnih zemljišč	7
Preglednica 3: Deležniki na področju hudourniških območij.....	9

Kazalo slik

Slika 1: Shema deležnikov v kontekstu gospodarjenja z gozdovi na hudourniških območjih.....	4
---	---

4.1 Deležniki ter njihove pristojnosti in interesi pri gospodarjenju z gozdovi na hudourniških območjih

V okviru projekta smo definirali deležnike, ki so relevantni v okviru gozdov na hudourniških območjih in imajo v tem kontekstu različne vloge. Poznavanje te raznolikosti vlog je ključno za opredeljevanje skupin deležnikov, kot so neposredni upravljalci in odločevalci, ki le posredno upravljajo z gozdovi na hudourniških območjih. Opredelili smo tudi skupine deležnikov, ki so koristniki in ponudniki izdelkov ali storitev iz gozdov na hudourniških območjih in imajo od tega materialne koristi. Nato smo opredelili skupine deležnikov, ki so uporabniki in koristijo funkcije gozdov na hudourniških območjih ter uživajo njihove nematerialne koristi. Opredelitev deležnikov je predpogoj za določitev glavnih pristojnosti in interesov (v kasnejših nalogah projekta), ki izhajajo iz odnosov med obema poloma deležnikov.

Deležniki na področju gospodarjenja z gozdovi v hudourniških območjih

Slika 1: Shema deležnikov v kontekstu gospodarjenja z gozdovi na hudourniških območjih

Ugotavljamo, da je potrebno ločiti med deležniki na področju gospodarjenja z gozdovi oziroma gozdnimi zemljišči ter med deležniki na področju upravljanja s hudourniki, saj se zakonodaja ter kontekst upravljanja za obe področji precej razlikujejo med seboj.

Gospodarjenje z gozdovi (tudi v hudourniških območjih) v Sloveniji spada pod pristojnosti Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) ter ga določa Zakon o gozdovih (Zakon o gozdovih s spremembami in dopolnitvami, 1993, 1998, 2007, 2010) in njegovi podzakonski akti ter pravilniki (Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih, 1998; Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove, 2004, 2005, 2008, 2010; Pravilnik o gozdnih prometnicah, 2009; Pravilnik o podrobnejših merilih za ocenjevanje škode v gozdovih, 2009; Pravilnik o varstvu gozdov s spremembami in dopolnitvami, 2009), itd.

Hkrati gospodarjenje z gozdovi določa tudi Zakon o varstvu okolja (Zakon o varstvu okolja (ZVO-2), 2022) v pristojnosti Ministrstva za naravne vire in prostor (MNVP).

V Sloveniji spada upravljanje in urejanje voda pod pristojnosti Ministrstva za okolje in prostorsko načrtovanje, torej tudi hudournikov. Določa jih Zakon o vodah, ki odraža zakonodajo na ravni Evropske unije ter direktive Evropske komisije (The Drinking Water Directive (Council Directive 98/83/EC of 3 November 1998 on the quality of water intended for human consumption), 1998; Directive of the European Parliament and of the Council establishing a framework for the Community action in the field of water policy, 2000; The Groundwater Directive 2006/118/EC, 2006; The Floods Directive 2007/60/EC, 2007; Directive of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 on environmental quality standards in the field of water policy, 2008), itd.

Preglednica 1: Skupine deležnikov v kontekstu gospodarjenja z gozdovi na hudourniških območjih

	Deležniki na področju gozdnih zemljišč	Deležniki na področju hudourniških območij
Skupina deležnikov	Vloga deležnikov	Vloga deležnikov
Neposredni upravljavci	upravljajo z gozdovi	upravljajo s hudourniki
Odločevalci (posredni upravljalci)	oblikovalci politik	oblikovalci politik
Koristniki in ponudniki (pridobitna dejavnost ¹)	izdelava gozdnih lesnih sortimentov (tudi pripravljalna dela)	izdelki ali storitve
	uporaba gozdnih lesnih sortimentov	
	uporaba nelesnih gozdnih proizvodov	
Uporabniki gozda (raba gozdov)	koriščenje funkcij gozdov, ki so dovoljene tudi ne-lastnikom gozdov (gibanje po gozdovih, rekreacija v gozdu, neprofitno nabiranje gob, plodov gozdnega drevja in drugih rastlin, ki rastejo v gozdovih, nabiranje zelnatih rastlin in njihovih delov, ipd.)	uživajo nematerialne koristi

¹ Pridobitna dejavnost je vsaka dejavnost v gozdu, pri kateri ponudnik storitve zahteva ali dobi plačilo za storitev.

Lastniki gozdnih zemljišč upravljajo z gozdovi na svojih zemljiščih in tako vplivajo na njihovo stanje, ohranjenost, ogroženost zaradi erozije, ohranjanje in krepitev njihove varovalne in zaščitne funkcije, itd. Lastniki gozdnih zemljišč izvajajo gozdnogojitvene ukrepe za nego gozda ter ukrepe za zmanjševanje erozije v sklopu gospodarjenja z gozdovi. V tem smislu so lastniki gozdnih zemljišč neposredni upravljavci. Lastniki gozdnih zemljišč tudi koristijo materialne koristi gozdov (izdelki ali storitve) z izvajanjem del v gozdu, prodajo biomase (les, sekanci, drva, itd.). Hkrati lastniki gozdnih zemljišč usmerjajo tudi nematerialne koristi gozdov iz hudourniških območij oziroma koristi, ki jih lahko prejema in uživa družba na splošno.

Odločevalci imajo pooblastila za sprejemanje političnih in strokovnih odločitev o dovoljenih režimih rabe gozdnih zemljišč in zato lahko vplivajo na stanje gozdov in s tem na ogroženost zaradi erozije, na ohranjanje in krepitev varovalne in zaščitne funkcije gozdov, itd., vendar posredno. Zato so posredni upravljavci. Skozi oblikovanje sektorskih politik (gozdarstvo,

varstvo narave, vodarstvo) in uresničevanje podrejenih izvedbenih programov namreč posredno vplivajo na bodisi krepitev (npr. varstvo narave) bodisi preprečevanje (npr. onesnaževanje) določenih praks upravljanja z gozdovi. To je mogoče v obliki zakonskih omejitev, ki je drugačno ravnanje od predpisanega lahko celo sankcionirano, ali pa kot spodbude (finančne), ki želen način upravljanja nagrajujejo.

Podjetja so tisti subjekti, ki najobičajneje privzemajo storitve od lastnikov gozdnih zemljišč in jih skozi proizvodni proces bolj ali manj spremenijo ter jim s tem ustvarijo izdelek ali storitev, ki prinaša koristnost in ima hkrati tržno vrednost (npr. predelava lesne biomase v polizdelke ali izdelke; gozdne plodove vključijo v kulinarčno-turistični paket; raznolikost gozdne krajine ponudijo v kontekstu športnih dejavnosti). Izdelke in storitve, ki temeljijo na storitvah gozdov nato podjetja ponudijo na trgu in se s tem odzivajo povpraševanju. Na tak način so podjetja pogosto vmesni člen med lastniki zemljišč in družbo in tako tudi vplivajo na razpoložljivost izdelkov in dobrin, ki temeljijo na storitvah gozdov.

Družba predstavlja različne skupine javnosti, ki niso zajete v prej opisanih treh skupinah in zajema končne koristnike gozdov. Zato družba povprašuje po izdelkih in storitvah, ki temeljijo na storitvah gozdov in jih želi uživati. Na raven povpraševanja vplivajo predvsem potrebe, med katerimi so nekatere izrazito eksistenčne in zato nujne za preživetje (npr. hrana, ogrevanje), nekatere pa so pogojene s sistemom vrednot družbe in pri teh je povpraševanje torej posledica specifičnih socio-ekonomskih razmer (npr. gobe). Na povpraševanje slednjih imajo posredni vpliv tudi odločevalci, ki so-ustvarjajo okolje, kjer se nekatere potrebe lažje izrazijo oziroma so dopustne.

Slovenija kot izrazita hudourniška dežela potrebuje angažiranost in usklajeno delovanje vseh deležnikov ter kompetentnih ustanov, ki lahko s svojimi aktivnostmi pripomorejo, da bo hudourniška in erozijska problematika v gozdovih ostala obvladljiva oz. da se bo stanje na tem področju še izboljšalo – v korist vseh, narave, okolja in ljudi.

Preglednica 2: Deležniki na področju gozdnih zemljišč

Skupina deležnikov	Vloga deležnikov			
Neposredni upravljalci	upravljajo z gozdovi	Lastniki gozdnih zemljišč	zasebni	fizične in pravne osebe
			država	Slovenski državni gozdovi, d.o.o. (SiDG)
			lokalne skupnosti	
			javno-zasebno partnerstvo	Društva, organizacije, agrarne skupnosti
		MKGP ¹		Zavod za gozdove Slovenije (ZGS)
				Inšpekcija za gozdarstvo
		MNVP ²		Zavod RS za varstvo narave (ZRSVN)
				Zavarovana območja: Regijski, krajinski parki, narodni park, itd.
Odločevalci (posredni upravljalci)	oblikovalci politik	MKGP ¹ , Javna gozdarska služba		Zavod za gozdove Slovenije (ZGS), Gozdarski inštitut Slovenije (GIS)
		MNVP ²		Zavod RS za varstvo narave (ZRSVN)
		Interesna združenja		Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS), Lovska zveza Slovenije (LZS), Združenje lastnikov gozdov, ipd.
		Javni raziskovalni zavodi		Gozdarski inštitut Slovenije (GIS)
		Univerze, izobraževalni zavodi, itd.		Fakultete, višje šole, srednje šole, itd.
Koristniki in ponudniki (izkoriščanje gozdov)	izdelava gozdnih lesnih sortimentov (tudi pripravljalna dela)	Lastniki gozdnih zemljišč	zasebni	fizične in pravne osebe
			država	Slovenski državni gozdovi, d.o.o. (SiDG)
			lokalne skupnosti	
		Izvajalci gozdarskih storitev (sečnja, spravilo, gojenje, žično spravilo, strojna sečnja, izdelava sekancev ali	zasebni	fizične in pravne osebe
				dopolnilna dejavnost na kmetiji
				strojni krožki (medsoseka pomoč)
			država	Slovenski državni gozdovi, d.o.o. (SiDG)

		polen, gozdno gradbeništvo)		
	uporaba gozdnih lesnih sortimentov	Primarna predelava lesa (žage, proizvodnja peletov, briketov, lesnih plošč,...)	zasebni	fizične in pravne osebe
			država	dopolnilna dejavnost na kmetiji
	uporaba nelesnih gozdnih proizvodov	gozdni sadeži in zelišča	zasebni	Slovenski državni gozdovi, d.o.o. (SiDG)
				Osebnopolnilno delo nabiranja in prodaje gozdne sadeže in zelišča v njihovi osnovni obliki
		čebelarstvo	Posamezniki	
			Društva, organizacije	Čebelarska zveza Slovenije
		lovstvo	Društva, organizacije	Lovska zveza Slovenije
				Lovske družine
			MKGP	Zavod za gozdove Slovenije (ZGS)
Uporabniki gozda (raba gozdov)	koriščenje funkcij gozdov, ki so dovoljene tudi ne-lastnikom gozdov (gibanje po gozdovih, rekreacija v gozdu, neprofitno nabiranje gob, plodov gozdnega drevja in drugih rastlin, ki rastejo v gozdovih, nabiranje zelnatih rastlin in njihovih delov, ipd.)	Družba (splošna javnost)	Posamezniki	
			Društva, organizacije	Na primer: Planinska zveza Slovenije (PZS), gorsko kolesarska društva, itd.
			Združenja uporabnikov	
			Javni in zasebni zavodi na področju izobraževanja	
			Ponudniki turističnih storitev	

¹ MKGP: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

² MNVP: Ministrstvo za naravne vire in prostor

Preglednica 3: Deležniki na področju hudourniških območij

Skupina deležnikov	Vloga deležnikov			
Neposredni upravljalci	upravljajo s hudourniki	Lastniki zemljišč	zasebni	fizične in pravne osebe
			država	
			lokalne skupnosti	
			javno-zasebno partnerstvo	Društva, organizacije, agrarne skupnosti
		Lokalne skupnosti		Na primer: lokalne komunalne službe
		MNVP ²		Direkcija za vode
				Zavod RS za varstvo narave (ZRSVN)
		MKGP ¹		Zavod za gozdove Slovenije (ZGS)
				Inšpekcija za gozdarstvo
				Zavod za ribištvo
Odločevalci (posredni upravljalci)	oblikovalci politik	Evropska Unija	Direktive Evropske komisije	Water Frame Directive 2000/60/EC
				The Floods Directive 2007/60/EC. GD.
				Environmental Quality Standards Directive 2008/105/EC
		MNVP ²		Direkcija za vode
				Agencija Republike Slovenije za okolje (ARSO)
		MKGP ¹		Zavod za gozdove Slovenije (ZGS)
				Inšpekcija za gozdarstvo
				Zavod za ribištvo
		Javna služba na področju urejanja voda	koncesionarji	Na primer: Hidrotehnik d.o.o.
		Interesna združenja		

		Javni raziskovalni zavodi		Inštitut za vode Republike Slovenije (IVRS), Gozdarski inštitut Slovenije (GIS)
		Univerze, izobraževalni zavodi, itd.		Fakultete, višje šole, srednje šole, itd.
Koristniki in ponudniki	izdelki ali storitve	Lastniki zemljišč		Na primer: vodna zajetja
		Podjetja in službe		Javne službe na področju urejanja voda, lokalne komunalne službe, itd.
				Ostala podjetja na področju urejanja voda, na primer: gradbena podjetja
				Male hidroelektrarne
				Ribogojnice
				Kmetijstvo (vodna zajetja, namakanje, itd.)
				Ponudniki turističnih storitev (na primer: soteskanje, raftanje, športni lov in ribolov, gorsko kolesarske ture, gornišstvo, itd.)
Uporabniki	uživajo nematerialne koristi	Družba (splošna javnost)		posamezniki
				Društva, organizacije (na primer: PZS, itd.)
				Združenja uporabnikov
				Javni in zasebni zavodi
		Lokalna skupnost		
		Država		

¹ MKGP: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

² MNVP: Ministrstvo za naravne vire in prostor

Viri

- Directive of the European Parliament and of the Council establishing a framework for the Community action in the field of water policy. 2000. Water Frame Directive 2000/60/EC
- Directive of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 on environmental quality standards in the field of water policy. 2008. Environmental Quality Standards Directive 2008/105/EC
- The Drinking Water Directive (Council Directive 98/83/EC of 3 November 1998 on the quality of water intended for human consumption). 1998. DWD
- The Floods Directive 2007/60/EC. 2007. GD
- The Groundwater Directive 2006/118/EC. 2006. GD
- Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove. 2004, 2005, 2008, 2010. Uradni list RS, št. 71/04, 95/04, 37/05, 87/05, 73/08, 63/10
- Pravilnik o gozdnih prometnicah. 2009. Uradni list RS, št. 04/2009
- Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih. 1998. Uradni list RS, št. 5/1998
- Pravilnik o podrobnejših merilih za ocenjevanje škode v gozdovih. 2009. Uradni list RS, št. 12/2009
- Pravilnik o varstvu gozdov s spremembami in dopolnitvami. 2009. Ur. l. RS, št. 114/2009, 31/2016
- Zakon o gozdovih s spremembami in dopolnitvami. 1993, 1998, 2007, 2010. Uradni list RS, št. 30/1993, 13/1998, 67/2002, 115/2006, 110/2007, 106/2010
- Zakon o varstvu okolja (ZVO-2). 2022. Uradni list RS, št. 44/22 in 18/23 – ZDU-10